„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ЛИСТ целокупне српске народне слободоумне странке.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 8. У Новом Саду у петак 13. јануара 1889. ГОДИНА XXIV.

ДАНАШЊЕ СТАЊЕ РУСИЈЕ НА БАЛКАНУ.

После берлинског уговора много се што-шта на балканском полуострву замрсило и за Русију неповољно постало.

Последњи рат с Туреком, није Русију и руски народ задовољио, и ако је руско оружје у том рату славно победило.

Све оно, што је Русија као победитељка с Туреком у свето Стеванском миру уговорила, то су европске велесиле преиначиле и место онога, што је између Русије и Турске уговорено, створиле су берлински уговор, који је нову карту балканског полуострва нацртао. Русија се није за своје велике жртве користила, као што би то требало да буде. Русија је Турску тако раскомадала, да јој је у Европи врло мало остало и да није могла више као европска велесила важити. Већ постојеће државице Румунија и Србија повратиле су своју потпуну слободу, отресле су се турског вазалства и прогласише се краљевинама. Црна Гора, која је у самој ствари увек слободна и независна била, призната је од Европе као независна српска кнежевина, разширала је своје границе и добила је одушке на море. Образована је нова кнежевина Бугарска, а источна Румелија добила је самоуправу и доста повољан положај. Грчкој дали су нешто земљишта и ако није хтела, да се с Турском у борбу упушта. Босна и Херцеговина, које су се понајвећма и најдужеториле, добиле су место самоуправе окупацију и администрацију.

Све се онда било на балканском полуострву преиначило и друкче постало, али нико није био задовољан, нит му је било право, што се догодило. Русија, која је објавила Турској рат, да ослободи хришћанске и словенске народе, није по рачуну Срба и Грка, у уговору с Туреком, право поделила и више је узела у призрење Бугаре, него Србе и Грке. Румуни били су незадовољни, што је Русија повратила онај комад Бесарабије, који је у париском уговору од Русије одузет и Румунима дат. Једни Бугари нису имали узрока, да на Русију вичу, јер су Руси за њих највеће жртве принели.

После сваког рата, обично наступе невоље и рђаве последице, па чак и онда, ако се рат повољно водио и свршио. Сваком је било криво и свак је нешто имао, да Русији приговара и да Русију за своју невољу и неуспех окривљује.

По схваћању многих, Русија је требала да се откаже учешћа на берлинском конгресу, да узме призрење на српске, грчке и бугарске интересе, да учини другу дообу турске царевине и ништа не прими, што конгрес у Берлину противу воље Русије и балканских народа и државица закључи. Није се хтело ништа више и ништа мање, него да Русија на ново подметне своја леђа и читавој Европи објави рат; па све оно и онако удеси, како би требало да је.

Русија није тако урадила, нит је урадити могла, јер је она добро знала, да би се против ње створио савез и да би неке државе збиља с Русијом и заратиле; па и оно покварише, што је на берлинском конгресу закључено.

Русија је била на конгресу хладнокрвна према свему, те није ни своје интересе бранила. Она је онда рекла: „Судите, а време ће доћи, кад ћемо ми то поправити!“ Балканским народима рекла је Русија: „Ми смо урадили, што смо могли; ратовали и жртвовали се, да Туску оборимо и хришћанским народима слободу повратимо! Наше оружје победило је, али устаје Европа и недозвољава, да све оно онако буде, како ми желимо. Нама преостаје једно, да чекамо, јер ће време доћи, кад ће опет све оно и онако бити морати, како је право“.

Свршио се конгрес и свак је отишао незадовољан. За неуспех окривљавали су сви Русију.

У Румунији отпочели су да уговарају с Немачком против Русије. У Србији отпочели су управо да пркосе Русији и да је под напредњачком владом вређају и вазивају. И у Грчкој били су незадовољни с Русијом и нападали су, што је Русија у свето-Стеванском миру признала неке пределе Бугарској, на које Грчка право има. Црна Гора и ако није била задовољна, она није на Русију бар викала, јер је била уверена, да јој је Русија пријатељ, и да није Русија крива, што није више добила. Бугари нису имали узрока, да на Русију негодују, јер су они у Берлину и сувише добро прошли. Али није дуго потрајало, па се и у Бугарској све побркало и горе но ма у којој другој држави на балканском полуострву, отпочели на Русију створено викати, док није дошло до тога, да се односаји прекину. Дакле само у Црној Гори остало је старо пријатељство и нису се односаји помрсили, него су се још јаче учврстили.

И тако остао је руски уплив у Црној Гори непоколебив, нит су Црногорци зазирали, а још мање веровали како Русија намерава све балканске државице, па и Црну Гору прогутати. Црногорци стоје већ два века у тесној вези с' Русијом, познају врло добро руске смерове, и желе, сећају се оног доброчинства, братства и пријатељства, што је Русија српском народу и Црној Гори у злу и добру показала.

Балканске државице окренуле су се дакле од Русије и тражиле су нове пријатеље, који ће их усрећити, и више им добра учинити. У Русији нису на све то радостно погледали, али кад су већ таке околности наступиле, то Русији није друго преостало, него да чека и види, шта ће из свега тога бити, шта ће нови пријатељи балканским народима учинити?

У Русији знали су до душе свему крај и нису се ни за длаку у рачуну преварили. Десет година трајао је таки процес и више мање Русија није имала никаква посла на балканском полуострву. Онамо су други располагали, ширили се и своје интересе унапређивали, а Русија је на све и око мрко, то опет мирно гледала! Па какав је исход тој роботи? Најпре су признали у Грчкој, како им без Русије искреног пријатеља нема, и како нико други не жели, да се грчки народ уједини и ослободи, као што то жели православна Русија.

У Румунији заситили су се немачког пријатељства, и данас сваки Румун који мислити зноде, рачуна и држи, како ће Румунија напредовати и развијати се ако с Русијом у искреном пријатељству остане.

У Србији су најгоре искусили плод нове политике. Тамо су заведени на страшан рат и данас тамо нема Србина, који није уверен, да спас, срећа и будућност Србије није у томе, ако и на даље буду пркосили Русији.

И у Бугарској где још лудују и где има бургијања, још се тару и незнају, како ће из данашњег положаја изаћи. Далеко су забасали, затрчали се па незнају пута и начина, како да Русији на ново руку пруже и измире се. Ако то није данас, али ће врло брзо бити, и без двојбе повратиће се онамо опет оно стање, које захтева свеколики бугарски народ, с изузетком незнатног броја бугарске интелигенције и покваренога света, који гледа само своје личне, а никако интересе своје отачбине.

Укратко речено, руски уплив опет се на балкански полуострв повратио. То је било за десет година. Да су за тих 10 година друге државе чиниле добра балканским народима, оне би успеле, а не би им уплив спао. Ал оне су одмах хтели брати плодове. Но с политичким ил економним тлачењем, с плановима, да се они народи завојују не освајају се, нит се присвајају народи и државице. Русија одржала је победу на Балкану зато, што су њезини противници за њу највише радили. У.

Мађарска омладина и нови обранбени закон.

Нови обранбени закон, који је узрујао цео угарски сабор, наишао је на отпор и негодовање и код мађарске омладине. Тај отпор, то негодовање није остало само међу пештанском ђачком омладином, него се њихови таласи распрострше и даље, и захватише све више просветне заводе мађарске.

Изјава, коју спрема мађарска омладина против новог обранбеног закона узима величанствен облик, то ће бити изјава не само пештанске, него целе омладине мађарске.

Изасланици пештанске омладине наћоше на свима вишим просветним заводима мађарским (колошварском универзитету, на академијама: дебрецинској, пожунској, печујској, шарашпатачкој, јегарској, калочкој, велико варадској, кашавској) на достојан одзив. Оно одушевљење, којим дочекаше свуда изасланике пештанске, и прихватише позив на општу омладинску скупштину, даје сигурна јемства, да омладина озбиљно схваћа и појима оне рђаве посљедице, које би нови обранбени закон имао на све држављане угарске и на омладину на по се.

Кад видеше, да им молбе код министара осташе без успеха, кад се уверише, да оне њихове речи: „Не брините се, ми ћемо све и сва урадити, што је могуће, јер нам напредак омладине на срцу лежи,“ кад се уверише, велимо, да су све те речи празне речи, и ништа друго, а они онда узеше ту ствар у своје руке, те наумише, да општим омладинским покретом покушају, е да-ли се даде шта постићи. Тај покрет наишао је код опозицијових посланика на велико допадање, и Полоњи се стави на чело тог покрета, чиме та цела ствар доби још више важности, још величанственији облик.

Тај омладински покрет није усамљен, за леђи му стоји још неко, чије се коже такођер нови обранбени закон тиче, а то је — цео народ.

Мађари виде у новом обранбеном закону грдно кршење свог политичког права, виде, да им из устава хоће да откину и узму оно, без чега ће читав устав бити само мртав костур, који ће и најмањи поветарац моћи окретати на ону страну, на коју он хоће. Отуда оно одушевљење, којим поздрављају свуда овај омладински покрет; отуда она готовост, да омладину у том њеном раду помогну, колико је год могуће; отуда тежња, да покажу, да су и они живи, да покажу, да нису проста машина, коју из Беча навијају, како хоће.

Шта се хоће новим обранбеним зако-

ЛИСТАК.

СРБИНУ НА НОВУ ГОДИНУ 1889.

Ил да зборим, ил да ћутим;
Ил да кажем, ил да питам,
Ил старачки да светујем,
Ил младачки да честитам?!

Време има свога плова.
А на челу лета нова
Стоје ова збиљска слова:
Пет стотина од Косова.

Ко разуме шта говоре
Пет стотина горких лета,
Том не треба ни честитке,
Опомене ни савета.

Ај Србине, стари ђаче,
Сине мука, чедо бола,
Ти си ево изучио
Пет стотина тешких школа.

Пет стотина тешких школа, —
Али краја има и том;
Памти муке и науке,
Јер сад стојиш пред испитом.

Пет стотина од Косова.
Није мало. — То би зјало
Други народ, бестемељан,
Већ одавно прогутало.

Тебе чува виша сила
Што уза те до сад стаја;
Она стаја, дуго траја
— Ал и томе има краја.

Пет стотина од Косова.
А над тобом мачи висе
Ту је обрт твом животу, —
Прибери се, — разуми се.

„Стармали“.

ПОЉОПРИВРЕДНИ РАДНИЦИ У АМЕРИЦИ.

У Америци (овде разумевамо само северне америчке државе) има две врсте пољопривредних радника. У прву врсту спадају радници, који се из малена баве пољопривредним пословима и којима је једнако тај посао — лебац; у другу врсту спадају људи, који се не баве једнако пољопривредним пословима, већ их тек нужда и невоља на то натера, а чим заслуже неку мангуру, они остављају посао, па се вуку и свитају које-куда довле их опет невоља не натера, да заслуже што-год.

О свим другим радницима нећемо овде да говоримо. Њих у Америци ма мало и по себе не значе ништа и не долазе у рачун. Највише их има у Калифорнији, у тој пукој злата земљи. Мало је чистих Американаца међу њима, него су највише Немци и Ирци. Многи су од њих више пута већ обишли цео свет и сваки говори више језика. Многи су од њих потегли у Калифорнију, да се ту нагумају злата, па ту, кад не дођоше до циља, одаше се ракији и пропадоше, те се сад скитају, заслужујући кору хлеба овде-онде, тек да не умру од глади.

Са свим је друкчије са правим радеником. За њега се може рећи, да је прави радник, онакав радник, каквог у Јевропи нема. Ради, много ради, али никако као најамник, као слуга, што ћемо мало доцније рећи: зашто и како?

Најпре да га видимо, како изгледа.

На глави му је црн или бео округао шешир са широким ободом. Место пантљике око шешира обвијен је кајиш. Одело му је јакна, вунена кошуља, плаве или мрке чакшире, на ногама чизме или ципеле на шнолама. Гаће и кошуља му је од вуне, највише у црвеној боји. При неким пословима, као н. пр. при брању кукуруза, има и рукавице од овчије коже, и то, не само зими већ и лети. Кад држи узде у рукама, такође је у рукавицама.

На први поглед човек ће да зазре од америчког пољопривредног радника — изгледа као страшан; али после изненади амерички радник сваког ко се с њиме упусти у разговор. Не само да зна разборито разговарати и паметно судити о земљорадничким пословима, већ познаје врло добро и политичке прилике у својој земљи, па ће сваком приликом жестоко да заступа начела своје странке, био сад демократ или републиканац. Тако је путник један слушао препирку међу радницима једне недеље после службе божје. Највише је радника било, који припадају таковзваној младој америчкој странци и они су врло разборито говорили о томе, како би требало стати на пут досељивању у Америку из других делова наше земље. По њиховом требало би досељивање сваком законом забранити, као што је то већ и учињено према Хинезима.

За нешто не зна амерички радник, а то је за ропску покорност према ономе, који му рада даје. Та се покорност види само на радницима, који се скоро доселише у Америку, или за годину-две дана, па се и они одуче од тога. Међу тим не може се рећи, да амерички радник не поштује свог господара, али само толико, колико и овај њега поштује. Ја ти радим, а ти ме плаћаш за то колико је право. Путник, кога смо мало час споменули, гледао је једанпут како се један радник погодио са газдом једним да му ради. Путник је разговарао баш са газдом, кад у један мах стаде пред њима на коњу радник. „Како здравље?“ — то му је био сав поздрав. „Добро је. Како ви?“ — био је опет сав одговор од газде. „Имате ли да ми дате посла?“ Газда је неколико пута пљуцнуо, па онда стаде радника питати, одакле долази и колико иште наднице, па се најпосле погодише. Чим се пого-

ном, које су они параграфи, који су изазвали највећи отпор у сабору, о том је већ била у „Застави“ реч, те нам зато није нужно понављати на овом месту.

Као што је познато, нови обранбени закон је наишао на жесток отпор и међу самим владиним посланицима, па се многи од њих усудише, да и проговоре у клубу против предлога. Но Тиса се дови том свом јаду, изнађе средство, којим ће узбуњене своје присталице утешити. Он им рече: „Ако нови обранбени закон не продре са великом већином, ја ћу поднети оставку.“ И погодио је Тиса у праву жицу. Те речи његове уздрмаше владине посланике, и број оних, који су против новог обранбеног закона, све је мањи међу њима, тако, да је у јучерањој саборској седници био само један владин посланик против врло важног 14. §-а.

Ето владиних посланика. Да они за љубав новог обранбеног закона свију са владе — то не иде, то је сувише велико пожртвовање, таку жртву не могу они принети на олтар напретка и добра народног.

Тај поступак владиних посланика изазвао је још веће огорчење код омладине и код народа, та и последња им се нада поче гасити, те им тако ништа друго не остаде, него да сами устану, те да уз суделовање опозиционих посланика покушају, а да-ли се још даје шта постићи.

И мора се признати, да је мађарска омладина досад врло смотрено поступала. Од сокачких изгреда ни помена нема; уздржавају се од свега овог, што би им могло сметње правити, и влади повода дати, да забрани општу омладинску скупштину, која ће се овде одржати у недељу 27. јануара. На тој ће скупштини бити заступљена изасланицима цела омладина са свију мађарских viших просветних завода, а председник ће бити Полоњи.

Та ће омладинска скупштина заиста велика бити; омладина мађарска ће показати, како мисли о данашњој влади угарској, показаће, да заиста има племенитих младићских осећаја, али да уједно уме и да мисли и промишља, јер ево се дигла, да се одупре, да је не би оковали у лавце крутог војништва, не ваљда зато, што неће да буду војници, и да бране отаџбину, него за то, да јој отештавањем војничке службе не пречe пут напретку на оном пољу, на које се одали. То је прави узрок овом општем покрету омладине мађарске.

Будимпешта 20. јануара 1889. —ѡ.

Писмо из Румуније.

Букурешт, 11. јануара.

За који дан створиће се поново румунско законодавно тело. По предзнацима судећи, ово ће заседање бити необично занимљиво. Ту ће се расправљати предлог, дали да се бивша **Браћанова влада стави под оптужбу** или не?

Румунски листови пустили су у свет глас, да је тај предлог већ готов, да су га 30 посланика потписала и да ће већ првих седница доћи на дневни ред. Ова вест је добро примљена у Румунији, и свако је осведочен, да је баш нужно ставити Браћана под оптужбу. Против тог предлога, изузимајући малену војску Браћанову, зацело нико неће ништа рећи. Народ у Румунији, који је дуги низ година патио са рђаве владавине Јона Браћана, од срца ће се радовати ако кривци многих његових невоља буду кажњени. Према томе, нема сумње, да ће се тај предлог усвојити, ако се поднесе.

Колико нам је досада познато, предлог за оптужбу је опширан, убедљиво написан и поткрепљен необоривим доказима. Предлагачи износе подробно све оне злоупотребе, крађе и самовоље, које су починили министри Браћанова кабинета и моле сабор, да се сви бивши министри, — на основу министарске одговорности — ставе под оптужбу и да се — осуде.

Ако министарске одговорности има, и ако она није само пуста реч, онда ће осуда министара, неминовно наступити, наравно, ако се не умеша, ко год трећи, па целу ствар затрпа, као што је био случај у Београду, кад се оно лане у радикалној скупштини повела реч о оптужби Гарашанина и другова. Но, надајмо се у интересу угледа саме државне власти, у интересу општег морала, да тај случај неће наступити, и да ће и остали Браћанови министри онако проћи, као што је прошао његов војени министар ђенерал Ателеску, који сада седи у букурешком затвору.

Скупштина ће осим тога имати доста посла са прорачунском расправом, са зак. предлогом о десби државног земљишта сељацима, о преустројству народне банке, преустројству министарства привреде и у расправи многих важних питања која треба да се уреде.

Овде се много говори о женидби румунског престоловаслеђника. Као што је познато румунски владар нема деце. Његова јединица ћерка је умрла, а мушке деце није ни имао. Краљ Карло је посинио Карла Фридриха Хохенцолерна, који је сада законити престоловаслеђник краљевине Румуније. Лист „Epoca“ донео је први вест, да се престоловаслеђник Карло-Фридрих жени и да узима једну фландријску принцезу. Вереће ће бити у јуну месецу, после чега ће се престоловаслеђник стално наставити у Румунији.

У војном министарству ради се на новом предлогу о уређењу војничке службе својеволаца. Досад су својеволци у Румунији служили 6 месеци, а по новом закону служили би годину дана. — Говоре да је краљ потписао и други указ о помиловању и оних сељака побуњеника који су већ осуђени. Указ ће сутра да изађе у званичном „Monitorul official.“

Бугарски кнез у шкрипу.

Бугарски кнез дотерао је дотле, да мора да се бори на сваком кораку са својим министром Стамбуловом. Кнез би хтео да се отресе тог свог министра а не може. Уз то је бугарски синод бацио проклетство на кнеза и забранио поповима да спомињу његово име у цркви. Сви су изгледи, да су кнежеви дани у Бугарској избројани. У потврду тога доносимо по „Одјеку“ овај допис из Софије:

„Пошто кнез није могао нагнати Стамбулова да да оставку јер Стамбулов није хтео престати да се помилује мајор Попов љубимац кнежев, он је сву борбу са Стамбуловим на врупно отпочео, надајући се, ваљда, да ће тиме изнудити од њега оставку. У томе је он отишао тако далеко, да је изашао из свију граница тактичности. — Првога дана Божића, 25. декембра пр. год. кнез је наредио да се са двора скине бугарска застава са бугарским грбом, па је место ње истакао неку другу с белим пољем, на коме се налази плав крст с црвеном средином, на којој је бугарски лав и неки Саксен-Кобуршки знакови. Такав корак кнежев, без сумње, противан је бугарскоме уставу. Али кнез је преко свога Лаба послао Стамбулову писмо за „Државни Весник“, у ком се све то објашњавало тиме што на бугарској застави стоје неки знаци Батенбергови, па место њих хтео своје да стави. Тај број „Држ. Весника“ Стамбулов узапти.

Јуче, пак, десило се нешто што по својој безобзирности надмаша и ово. Кнез је дозвао у двор бив. мајора Попова, човека који је лишен чина и само помилован од издржавања казне, па га је одликовао орденом првога степена на ленти. Попов је изашао из двора у униформи мајора и упутио се, сигурно по књажеву налогу, у своју бригаду!! Синоћ је услед тога, држата нарочита министарска седница, која је одлучила да се Попов ухапси. Он је одмах и ухапшен.

Из овога ћете лако видети да ми стојимо на прагу крупних догађаја, чији се исход да тешко унапред одредити. Јасно је једно да је борба између Кобурга и Стамбулова дошла у такву фазу, из које мучно да се може родити споразум између њих двојице. К овоме да додам још нешто, што баца много светлости на целу ситуацију. Вама ће већ бити позната ствар с нашим синодом. Да вам кажем у чему је она. — У Софији је заседевао синод, чији су чланови митрополити: варненски Симеон, трновски Климент, врачански Константин, и софиски егзархов делегат Кирил. Овај синод прогласио је књаза за јеретика из свих разлога: књаз је прошлога лета ишао у женски манастир Калофер, тамо, без одобрења дотичног владике, купио место и начинио покретну католичку капелу у порти тога манастира; за тим, нагнао је владику и попове да држе парастос оцу његовом и немачком цару; сверх тога: књаз усрдно шири католицизам, и на сваком кораку омаловажава православну веру, а сем тога гази и њене светиње, јер, непозвани и не надлежан уводи и нове свеце у њу (Св. Климентину и Фердинанда). На основу свега овог синод је решио, и то решење доставио влади, да више не може име књажево спомињати у цркви, нити каквих веза имати с њиме. По нарочитом захтеву кнежевом синоду је наређено да дође код кнеза и да се с њиме објасни. А кад је синод одговорио Странскоме да он то неће учинити, онда је издат налог да се они уклоне из вароши за 48 часова. Они то нису хтели учинити и силом су послани у своје епархије.

Без сумње, овај крупни догађај, ова отворена борба духовне власти са кнезом ни у колико неће ићи у корист Кобургу да савлада Стамбулова. Чак и „Слобода“ Стамбуловљева опомиње кнеза да пази шта ради, јер ако овако буде продужио, неће по њега ваљати. — Мислим да вам све ово може дати јасну слику стања ствари код нас.“

* * *

Петроградски „Свјет“ има брзојавни допис из Софије, који је својим садржајем побудио у Русији удивљење. Из тога дописа вадимо ово:

„Чим је бугарски синод саопштио влади, да је отпочео своје заседање, министар госп. Странски, позвао је чланове синода, да посете њега, као министра у службеном послу а и кнеза из пристојности. На ни један од тих захтева није хтео ни могао да пристане високопреосвештени Симеон Преславски, председник синода, наводећи, споразумно са старијим члановима синода, ове разлоге: 1.) У одношајима синода с владом, није закон предвидио личну посету чланова синода код министра. 2.) Од стране самога кнеза учињено је много чега против православљу, што искључује могућност пристојности, што ће се споменути касније.

24. децембра упутио је министар Странски на синод, допис, у којем се каже, да влада не може опћити са синодом у „саданьем му саставу“ те гледом на предстојеће благдане моли, да се епископи одмах врате у своје епархије. Разуме се, да епископи светога синода нису вољни ни из далека покорити се налозима новога бугарскога „везира“. Сукоб синода с владом без сумње је озбиљнији од свих досадањих министарских криза. Посљедице могу бити огромне, борба ће бити ужасна.“ Иза ове брзојавке сљеди одмах друга, која вели ово:

„Још 17. децембра 1888. дошао је у софијску митрополију начелник одсека министарства г. Гинцев и замолио је за разговор код председника синода, епископа Симеона. Он је казао оцу Симеону, да долази у име владе и у име „његове царске висости“ и запитао га је, зашто се он са синодалним старешинама није још представио министарству и кнезу? Епископ Симеон у име синода, т. ј. у име своје као и у име епископа трновскога Климента, врачанскога Константина (који је због болести одсутан) и рушчушкога Григорија, одговори да он на никакав начин и нипошто неће удовољити захтеву владе и кнеза. Код тога спомене увреде које су нанешене свима архијерејима, споменуо је и тежњу кнежеву, да проповеда католицизам у земљи. За доказ набраја епископ ово: 1.) У јунију 1888. дошао је Фердинанд са целом својом пратњом, против установама цркве, у женски манастир у Калоферу. У манастиру је за његовога боравка непрестано свирала музика и давале су се разне светске свечаности и забаве, које су оскврнуле свету обитељ. Осим тога је Фердинанд подигао у сред дворишта католички олтар и дао је читати католичку службу у коју је сврху дошао из Пловдива католички свећеник. 2.) По вестима, које су допрле до св. синода, Фердинанд је купио земљу, власништво мушкога манастира, да на њој сагради католички женски манастир у сврху католичке пропаганде. 3.) Влада је на захтев Фердинанда наложила православној цркви, да светкује некакве свеце Фердинанда и Клементину, које православна црква не познаје.

Све то скупа, не допушта св. синоду, како каже епископ Симеон, — да посети кнеза Фердинанда, а то у исти мах објашњује жалбу синода против незаконитом деловању кнеза и владе“.

Кад је влада добила тај одговор, одлучила је у својој седници, да распусти синод. 24. децембра пошаље министарство синоду препис брзојавке, што ју је влада управила на екзарха и којом она мисли, да распусти синод. 26. децембра добио је синод брзојавку, којом екзарх обавешћује синод о својем одговору на владу. У том одговору наведени су докази, по којим се разабире, да св. синод и у својем саданьем саставу делује посве правилно и да је захтев владе неправедан и незаконит. Сва је Бугарска узрујана. После бугарскога црквенога питања бугарско свећенство проговорило је сад први пут сличним гласом. Свуда пролазе јаке патроле. Гарда Фердинандова увек је у приправности.

Пред вече истог дана стигла је „Свјету“ још и ова брзојавка:

„Све је зачудила одлучност и сталност бугарскога екзарха. Стамбулов је сасвим изгубио главу и не зна, шта да ради: он управо бесни,

---

диште, радник окрете коња и одјури, не рекав ни речи више.

У пољу се највише ради од 6 сати у јутру до 6 сати у вече, а у подне по или читав сат одмора. Има и таквих газда — а то су највише досељеници, код којих се лети и дуже ради. После, код газда, који се више занимају сточарством и производњом жита не узима се тако строго са временом, као код газда, који се баве виноградарством и воћарством. У Калифорнији се ради од 6—12 и од 1—6 сати, а за све што се дуже ради, плаћа се засебно. Радници се највише узимају на месец и то само што се тиче плате; што се тиче отпуштања радника, нема за то закона: сваки радник може напустити газду кад хоће, а сваки газда може опет отпустити радника кад хоће, само, разуме се, мора му и у једном и у другом случају исплатити, што је заслужио.

Плата је у средњу руку оваква (без хране): У источним државама има раденик 26.03 долара месечно, а то у нашем новцу износи 56 фор. и 22 новч.; у средњим државама 23.11 долара (49 фор. 92 новч.); у западним државама 22.22 долара (48 фор.); у Калифорнији 38.08 долара (82 фор. 25 новч.) Али нису сви радници једнако наплаћени, већ како и колико је који вичан послу. У Калифорнији има обичан раденик 20 долара (43 фор.); раденик, који уме да тера и управља са шест коња, има 25 долара (54 фор.), а раденик, који уме да тера и управља са осам мазга, има, без хране, 30 долара (65 фор.) У виноградарству и воћарству радници, који знају потресавати и оплемењивати, боље су заплаћени него други. Ти раденици раде највише ћутуре или у надници.

Раденик, који једнако у пољу ради, има трошка преко године: за одело и ношње 108 фор.; за чизме 32 фор. 40 нов.; За рукавице 10 фор. 8. нов; на дуван 21 фор. 6 нов.; за храну плаћа месечно како где — према плати: по 17, 8, 15 и 28 фор.

Американски радник одликује се од Европејца уверењем, да он за погођену цену треба марљиво да ради, и он ради једнако, надзирао него ко, или не. Даље се одликује он и својом вештином у руковању са машинама. Код нас требе при сејању са машином сејачицом три радника, а у Америци обавља тај посао један и то тако вешто да усеву нико замерити не може. Разуме се, да и америчке машине сејачице за то удешене, да не треба више осим једног човека, али тај човек мора бити врло вешт у руковању том машином.

На мањем добру живи радник као члан породице и једе са осталом породицом за једним столом, на већим добрима пак има за раденике нарочита кућа (bank hause) са заједничком кујном и трапезаријом.

Час обеда оглашава звоно у три маха, тако да се радник пре обеда умити и преобући може, јер је обичај да и радник при обеду чист и уљудно обучен буде. За обед добије радник три пут на дан меса, две врсте воћа и наизменце кувана теста или колача, чорба се врло ретко готови. За пиће добије кафе или чаја, како који хоће, а о великим празницима добије при ручку и вина. На великим добрима у Калифорнији готови се лети ручак за раднике у пољу и за то се изнесу шатори и потребно посуђе.

У Калифорнији, Орегону и Невади мора радник имати своје спаваће хаљине, свуда иначе стара се газда за пристојан кревет, нигде пак у Сједињеним државама није обичај да радник у штали спава.

Све што је овде речено о издржавању радника, односи се само на бељце; Кинези — којих нарочито у Калифорнији много има — добију од газде шупу за стан а ране се сами.

Реткост је наћи америчанског радника, да не зна читати и писати и газда то код свог радника увек претпоставља, те му поверава мерење, бележење и рачунање и не потајући га, хоће ли он то знати. Та то се само по себи разуме. Американци са чуђењем питају, да ли код нас у Европи има јавних школа, јер већина европских радника, нарочито пак Bohemians и Hungarians (Мађари, Словаци и Швабе) немају ни појма о писању и бележењу бројева.

ЖЕЉЕЗНИЦА ПОД МОРЕМ.

Француски написао:

Жил Вернов син.

— Пазите, — рече мој вођа, — стигли смо к степеницама.

Сиђох по њима сретно доле. Нађосмо се у једној пространој, електрички осветљеној, дворани. Тиху самоћу у њој нарушаваху наши кораци.

Где сам? Ко ме је довео амо? Ко је тај мој тајанствени вођ? На сва та питања незнам одговорити. Сећам се добро дугог пешачења по мрачној ноћи, гвоздене капије, која се отварала великим треском, бескрајних степеница, на којима се спустисмо у земљину утробу. — У осталом нисам имао много времена за размишљање.

— Јамачно сте љубопитљиви: ко сам? — питао ме вођ. — Ја сам пуковник Пјерс. Ако питате где сте, казаћу вам и то. Ви сте у Бостону и Америци, на једној жељезничкој станици.

— Жељезничкој станици?

— Дабогме, и то на станици бостон — ли верпулске пневматичне жељезнице.

Пуковник ми показа на две дугачке цеви, широке $1\frac{1}{2}$ метра у пречника. Цеви су лежале поред нас на земљи. Погледах боље па видех још више гвоздених цеви, стављених одвисно. Сад сам разумео — све.

Пре кратког времена читао сам у једним америчким новинама о овим необичним плановима. Оће да вежу Америку и Енглеску под морем са две грдне цеви. Проналазач тврди, да ће остварити свој план, и сад ето тај проналазач, пуковник Пјерс стоји предамном.

затвара, но му дође под руку и издаје најчудноватије одредбе. Узрујаност расте, Фердинанд се је силно препао и клонуо духом. Он би радосно одмах оставио Бугарску, али Стамбулов загледа сваких пет минута у његов кабинет, је ли још увек на свом месту мали „Фердица“, а агенти енглеске, немачке и других влада, држе увек у приправи своје кавазе, да стражаре на јадним Фердинандом. Углед Стамбулова коначно је уздрман. Последње вести о сукобу воде се на ово: влада је забранила епископу Кирилу, да се врати у Видин, камо га је отправио синод. Синод од своје стране забранио је Кирилу да служи на благдане. Место њега служиће Константин врачански. На Божић није се у литургији спомињало име Фердинанда, што је Кобурга силно разбеснило. Епископи, позвани у аудијенцију, нису дошли. Узрујаност и срчба расте. Сав народ је на страни свештенства.“

Политички преглед.

Зашто се Немачка приближује Русији?

Пишу нам из Цариграда: „У Немачкој раде на томе, да се односаји између Немачке и Русије поправе. Сваки знаде, како је Бизмарк пре шест година помишљао да Русији рат објави, и да Аустрију с Немачком у тај рат против Русије увуче. Но после се промислио, тргао се натраг, и отпочео други рат са сплеткарењем. Но ни то није помогло, јер је Европа увидела, како би Бизмарк хтео, да други ратују с Русијом за рачун Немачке. Тад се латио Бизмарк трећег плана. Познато је, да је прошле године хтео Бизмарк да повиси увозну таксу на руско жито и створио је рат против руских артијских новаца. Најпосле морао је одустати од повишења таксе на руско жито, јер је Русија готова била, да на све немачке производе, који у Русију прелазе, удари таку таксу, да би свака немачка трговина у Русији престати морала. Ратовање против руских артијских новаца и акција свршио се на штету Немаца, јер су баш они штетовали неколико стотина милиона марака, а Русија се користила. Кад је Русија последњи зајам склопити хтела, то је Немачка отпочела рат против тога зајма и опомињала немачке капиталисте, да Русији ни гроша неповере, што се у самој ствари и одржало. Русија је оставила Немачку па је склопила зајам у Француској. Тек кад су Французи Русији пет пута онолико новаца у зајам понудили, колико је Русија тражила, онда су се Немци нашли у великом чуду и забуни. А сад кад је руски новчани министар обнародовао прорачун за ову годину и кад је изложио повољно новчано, као и економно стање руске царевине, то су Немци дошли до уверења, како Русији наштетити не може, и немачко новинарство већ почиње опет смешкати се на Русију. Тако је то. Кад није ишло силом, сад ће — милом.

Светосавске беседе.

— Будимпештанска срп. занатлијска омладина приређује на св. Саву 14. (26.) јануара 1889. Село са игранком. Програм: 1.) Св. Савска песма, пева лик. 2.) Св. Сава, декламује Д. Живановић. 3.) Говори Паја Мандровић. 4.) „Онамо, онамо,“ пева лик. 5.) Декламује Јован Илијашевић. 6.) Мрнари на узбурканом мору,“ пева лик. — Село ће бити у гостионици г. Стеве Крчајског (Hotel der Actien-Gesellschaft) у Штајнбруху. Почетак у $^1/_2$8 сати у вече. Улазак бесплатан. Сваки се умољава, да дође у обичном оделу.

Главни управни одбор занатлијског удружења у Србији уз пријатељско суделовање типографске певачке дружине „Јакшић“ под управом свога хоровође г. Ђоке Драгутиновића, радничке пев. дружине, под управом свог хоровође г. Ј. Мацаревића, г. Милорада Гавриловића, члана крал. срп. народног позоришта, г. Ђоке Драгутиновића и г. Марка С. Петронијевића приређује у суботу 14. јануара 1889 год. на св. Саву јавно предавање са концертом и игранком у просторијама гостионице „Булевара“ Програм је ово: 1. Јавно предавање „Занатлијско удружење и политика“, од г. Раше Милошевића, председника „Занат. Удружења“. 2. „Александров марш“, свира оркестар. 3. „Радничка химна“, речи од Вој. Илића, комп. Ј. Маринковића, пева збор радничке певачке дружине. 4. „Синђелић“ од Брзака, декламује г. Марко Петронијевић. 5. „Песмом срцу“, речи од др. Брзака комп. Ј. Маринковића, пева збор типографске пав. дружине „Јакшић“. 6. „Дилбер Анђелијо, ој ле“, соло-тенор, пева г. Ђока Драгутиновић. 7. „Војнички збор“, пева збор радничке пев. дружине уз пратњу оркестра. 8. „Танаско Рајић“, од Брзака, декламује г. Милорад Гавриловић. 9. „Коло водим“, од Д. Јенка, пева збор типографске певачке дружине „Јакшић“.

— Српска црк. пев. задруга у Чакову приређује под управом задружног ликовође г. Арноштa Сејкоре, беседу с игранком у дворани Шимончићеве гостионе на дан св. Саве 14. (26.) јануара 1889. Чист приход иде у задружну благајну, те се и добровољни прилози с благодарношћу примају. Распоред је овај: 1. „Светосавска песма,“ пева мушки збор. 2. „Ђурђев дан“ од Х. Доубека; пева мушки збор. 3. „Развитак српског песништва“ говори г. Јован Л. Максимовић учитељ. 4. „Што ћутиш“ од Д. Јенка; пева мушки збор. 5. „Јадна драга“ од В. Горејшека; пева мушки збор. 6. „На вилету“ од Фр. Фогнера; пева мушки збор.

— Српска грађанска читаоница у Митровици приређује беседу с игранком на дан св. Саве 14. (26.) јануара 1889. у сопственим просторијама уз пријатељско суделовање митровачке „Српске црквене певачке дружине“ и госпођица: Марије пл. Георгијевићеве, Јелене Костићеве и Олге Сретковићеве. Распоред је овај: 1. „Светосавска песма“ пева мешовити збор. 2. „Анђео српски“ од Змај-Јована Јовановића декламује Никола Мијић, ученик III. разреда. 3. „Звезда“ сложио М. Топаловић, пева мешовити збор. 4. „Норма“ од Белини-а за гласовир удесио Ф. Бајер, свирају шесторучно госпођице М. пл. Георгијевићева, Ј. Костићева и О. Сретковићева. 5. „Не мисле се убити, већ љубити“ сложио Роберт Толингер, пева мешовити збор. 6. „Груда земље“ од Љ. П. Ненадовића, декламује Катица Мијићева, ученица IV. разреда. 7. „Хвалите“ сложио Д. Бортњански, пева мешовити збор.

— Српска омладина у Јасеновцу сакупи се у својој српској школи, закључи одржавати св. Савску беседу. Чист приход наменила „Матици Српској,“ под уветом, да српска школа постане чланом „Матице Српске.“

— Трговачка омладина у Даљу приређује на дан св. Саве 14. (26.) јан. 1889. игранку. (Зашто само игранку? Ур. Заст.) у дворани „Јама.“ Чист приход намењен је у корист овдашњих сиромашних ђака. Добровољни прилози примају се са захвалношћу.

— Српско срк. певачко друштво у Броду приређује на дан св. Саве 14. (26.) јануара 1889. у дворани „читаоничкој“ св. Савску беседу са игранком. Распоред је овај: 1. „Усклицимо“ од Корнела Станковића пева мешовити збор. 2. „Пролог“ говори г. Ђока Ракић. 3. „Подајте браћо“ од Хавласе прерадио Хруза пева мешовити збор. 4. „Песма о песми“ од Змај Јована Јовановића декламује гђца Катинка Богдановић 5. „Golopp de Ettoré Fiori“ свирају на гласовиру гђце Анка и Марија Димовић. 6. „Соколи, соколи“ од М. Топаловића пева мешовити збор 7. „Дал' то“ од А. Хочевара пева г. Сима Лазаревић уз пратњу гласовира. 8. „Низ српских народних песама“ од Т. Остојића прерадио Хруза пева мешовити збор.

— Српска народна читаоница уз суделовање срп. црквеног певачког друштва у Госпићу приређује беседу са игранком и томболом на дан св. Саве 14. (26.) јануара у својим просторијама на корист друштвене благајне. Распоред је овај: 1. Песма св. Саве пева мешовити збор. 2. „Нек душман види!“ од Д. Јенка, пева мушки збор. 3. Декламација. 4. „Коло српских народних песама“ од Јенка, пева мушки збор. 5. „Језерце“ од Ј. Це-а, пева мешовити збор. 6. „Даворијанка“ од Д. Јенка, пева мушки збор.

— Српско певачко друштво у Белој Цркви приређује на св. Саву 14. јануара у дворани „Варош Беча“ редовну беседу с игранком, уз пријатељско суделовање соколовачких певача и госпођице Зорке Милошевић из Соколовца. Распоред је овај: 1. „Св. Савска песма“ од *** пева мешовити збор. 2. Декламација „Косовка девојка“, декламује ученица Јелка Милутиновић. 3. „По планинах“, од *** пева мушки збор. 4. Декламација „Лепа Мара“, од М. Поповића, декламује брат Мита Ивковић. 5. „Коси ти вило“, V. пев. од Хавласа, певају дружински чланови. 6. „Јарко сунце“, од К. Станковића, певају соколовачки певачи. 7. „Сватовац-коло“, од Н. Н., свира на хармониуму госпођица Зорка Милошевић. 8. „Ђачка песма“ од Ј. Зајца, пева мушки збор.

— Српска православна срк. општина у Глини и у Бановини приређује на дан српскога просветитеља светога Саве 14. (26.) јануара 1889. у просторијама „Народне гостионе глинске“ беседу са игранком, у корист свето-богородичне цркве своје. Добровољни прилози примају се са захвалношћу. Распоред је ово: 1. „Добро дошли гости мили!“ говори ученица Надежда Прица. 2. „Свето-савска песма“; српско црквено народно певање; композиција Сл. Жличара; пева мешовити лик школске младежи, под управом господина Миле Валентића, кр. грађ. учитеља. 3. Гарајев (балада): „Конт“; декламује Миле Орешчанин, ученик VIII. разреда кр. грађ. школе глинске. 4. Јован Грчић-Миленко: „Пролетња зора“, композиција Р. Толингера; пева мешовити лик школске младежи под управом г. Миле Валентића, кр. грађ. учитеља. 5. Змај Јован Јовановић (балада): „Јадна мајка“; декламује Никола Алинчић, ученик VIII. разр. грађ. школе. 6. Р. Толингер: „Песма киши“; пева мешовити лик школске младежи под управом господина Миле Валентића, кр. грађ. учитеља. 7. Змај Јован Јовановић: „Издајици“; декламује ученица IV. разреда на градск. женској школи Љубосава Орловић. 8. Змај Јован Јовановић: „Циганин хвали свога коња“; декламује Мане Мирић, ученик VIII. разр. кр. грађ. школе.

Народна просвета.

„Матица Српска“.

Састанак књижевног одбора 10. (22.) јан. 1889.

Секретар јавља, да су из задужбине Јована Остојића и жене му Терезије расписане биле ове награде:

1. Историја српске књижевности за школу. — Награда 100 дуката.

2. Историја Срба у Угарској од најстаријих времена до данас. — Награда 100 дуката.

3. Расправа о Буњевцима за „Летопис“. — Награда 100 дуката.

4. Популарна естетика за одраслије Српкиње. — Награда 50 дуката.

На све те награде није дошло ни једно дело до одређеног рока, 31. децембра 1888.

Узима се на знање и према одлуци скупштинској расписују се по ново све те награде с роком до 31. децембра 1889.

Уједно ће се напоменути у том распису и то, да су из исте задужбине с роком до 31. децембра 1889. расписане из главне скупштине још и ове награде:

1. О земљорадничким приликама којег већег краја, у ком наш народ живи. — Награда 50 дуката.

2. Историја текелијног завода и његов утицај на културу српског народа. — Награда 50 дуката.

Надзорништво текелијног завода у Будим-Пешти захваљује се „Матици“ на родољубивој готовости, којом је похитала, да се као многогодишња заслужна старатељка текелијна завода сложи у начину скромне прославе 50-годишњице му са надзорништвом, и позива „Матицу“, да одреди нарочито изасланство, које ће „Матицу“ заступати на прослави 50-годишњице текелијна завода о св. Сави.

Да „Матицу“ на тој светковини заступају умољава се председник Милош Димитријевић и секретар друштвени А. Хаџић.

Српско академско друштво „Зора“ у Бечу јављајући, да ће о св. Сави ове године прославити 25-годишњицу свога опстанка, позива „Матицу“ на ту своју светковину.

Умољава се др. Јован Јовановић, члан књижевног одељења, да „Матицу“ заступа на тој светковини.

Вести из места и са стране.

Краљица Наталија. Из Београда јављају, да се по заповести краља Милана у двору руши и уништује све, што би сећало на краљицу Наталију. Тако су ово дана спаљене све слике, које представљају краљицу Наталију у народном оделу. Осим тога, одељење у двору, у ком је уживала краљица Наталија сада се сасвим преиначује, само да не буде ничега, што би потсећало на њу. О престолонасљеднику говори се, да сваког месеца једанпут матери пише — толико му је слободно — а писма пише под надзором дворског маршала, који та писма и отправља.

Херцеговачко робље. Нашем је свету добро познат чувени чешки сликар Јарослав Чермак. Тај сликар, нами је Србима у толико милији, што се он у својим сликама борио за ослобођење српске раје, борио се у својим сликама против турског свирепства. Чермакове слике беху ремек дела уметничка. Он је те своје слике излагао у страном свету, и где год су те слике допирале, тамо се ширила одвратност против турског свирепства, тамо се ширило сажаљење за нашу страдајућу браћу. Од Чермакових слика, које су у том правцу, напомињемо две. Једна нам показује на друму, онесвешћену српску девојку. Одело је са ње здерано, недалеко лежи расчупан невестички венац. — У даљини, види се гомила турских башибозука, који су отели од српских сватова невесту и обешчестили је. Та слика тако живо прича варварство турско, како се ни у дебелој књиги не би могло боље насликати. Друга Чермакова слика те врсте је: „Херцеговачко робље“. Турци су угушили херцег. устанак 1863. год. те воде пљен, херцеговачке девојке, на пијацу, у Једрене, да их тамо продају, као сваки други украс харема. Слика нам показује пет дивних робиња, повезаних, баш при одмору. Треба видети та тужна лица... Треба видети погледе њихових чувара, па да у човеку на мах успламти крв и да затражи пушку, да се бори против те грдне неправде. Чермакова слика „Херцеговачко робље“ продана је за 20.000 фор., бриселској галерији слика. Трговина са уметничким творинама Петра Николића у Загребу, дала је у бојама израдити слику „Хер-

---

Сад се сетих појединости тог проналаска, како сам га читао:

За тај посао требаће 1,600.000 метара гвоздених цеви.

Цеви ће под водом бити спојене једна с другом, свака цев је дуга три метра, с поља су завијене троструком мрежом од гвожђа, па су обливене. У те цеви (има их две, а иду упоредо) улазе путничка железничка кола, која велики притисак ваздуха гони напред.

На крају тог новинарског чланка износи писац мане постојећих железница и добре стране овог новог, смелог проналаска. Путници седе у вагону и нимало не осећају, да се вагон тресе. Топлота је свагда једнака. Но главно је то, што је путовање железницом испод мора врло јефтино, а то је зато, што нема великих трошкова око грађења и промета (нетреба угља, чиновника и др.)

Када сам се тако сетио свих појединости оног новинарског чланка, одма сам знао, шта је све ово. Сањарија се претвори у збиљу. Стајао сам збиља, пред новом железницом испод мора. Но ја све нисам веровао у оно, што гледах. Могуће је, да су провукли цеви кроз море, али да људи на тај начин путују, — не, то нисам могао веровати.

И то своје мишљење нисам прећутао, казао сам га гласно.

— Немогуће је за тако дугачак пут створити доста јак притисак ваздуха.

— Баш на против, — рече пуковник Пјерс, — врло је могуће, тај притисак стварам помоћу многих, великих меова. Ти мехови са грдном снагом ускомешају ваздух, изазову притисак, који моју железницу гони напред и то — на сат 1800 километара! Таман брзина топовског метка. За 2 сата и 40 минута моји путници пређу оних 4000 километара, што деле Бостон од Ливерпула.

— 1800 километара на сат! — викнух ја.

— Ни за савтиметар мање. А сад замислите још ово: У Ливерпулу се време рачуна са 2 сата 40 минута раније, него код нас. Кад путник у Бостону седне на железницу у 9 сати пре подне, стигне у Енглеску тог истог дана у 3 сата 45 минута после подне. Зар ово није брзо? Па после не заборавите ви то, да моја железница под том географском ширином стиже са 900 км. пре него сунце. Путник, дакле, брже путује него сунце.

Кад се на пр. у подне кренемо из Ливерпула, стижемо тог истог дана у 9 сати 34 мин. пре подне у Америку. Стижемо, дакле, за 1 $^1/_2$ сат пре но што смо се кренули. Куд' ће те брже, кад пре стигнемо, но што смо се кренули.

Нисам знао у брзини шта да мислим. Јел' овај човек луд? Зар да верујем у његове занешене приче, кад су тако невероватне.

Добро, — рекох ја — допуштам, да ће се наћи човек, који ће се кренути на тај опасни, вртоглавасти пут, допуштам и то, да железница може тако брзо ићи, али не могу да замислим, како ће те је зауставити? Са таком брзином, она ће се строшити, ако је не можете зауставити.

Пуковник слеже раменима.

— Ви се варате. Ми имамо две цеви, једна служи за полазак напред, а друга за повратак. У њима је супротна струја ваздуха. Цеви стоје на крајевима у веви. Долазак влака у Ливерпулу јавља електрична струја, која се одма враћа у Бостон, те за тили час слаби снага, која железницу тера. Из друге цеви покуља противна ваздушна струја, која полагачко слаби брзину и са својим притиском спречава несрећу. У осталом нашто толико тумачење! Једна проба више вреди.

Пуковник Пјерс и не сачекавши одговор, брзо притисну бакарно дугме на једној цеви. Ја угледах отвор. Унутри вагон и у њему 50 наслоњача, свака за два човека.

— Ово је железнички воз, изволите унутра, али брзо, — рече пуковник.

Готово немислећи гурнух се унутра. Вагон је осветљавала једна Едисонова лампа. Крај светлости посматрао сам љубопитљиво, место у које сам доспео.

Простије што једва се може и замислити. Кола су спретна. На крају обе цеви била је као нека устава („шлајс“) за регулацију ваздушног притиска. Остраг на вагону, кроз мали отвор долазио је ваздух за дисање, а на кљуну вагона излазио је издисани ваздух.

Моје посматрање трајало је једва неколико минута но после постадох већ и нестрпељив.

— Па кад ћемо се већ кренути? упитах ја.

Пуковник се смејао.

— Та ми већ давно путујемо!

— Збиља? Па ја и не осећам. И не тресе се вагон.

Слушао сам пажљиво. Ако је истина, да већ путујемо, ако ме пуковник не вара, кад каже да путујемо са брзином од 1800 км. на сат, онда смо ми већ далеко од суве земље и налазимо се већ дубоко у мору. Сад се над нама већ ваљају морски таласи...

Дивио сам се свему, а ипак нисам могао да верујем, да је све ово истина и збиља, што се самном догађа. Седео сам мирно на своме месту, премишљајући о свему.

Путујемо већ читав сат, када изненада осетим на образима неку ладноћу. Мојих се лица, рука ми оста мокра.

Вода? Од куд овде вода?

Сад разумем. Под горостасним притиском мора, које је над нама, распукле су се наше цеви... Вода већ јури у вагон, подавићемо се и — — — —

Обузе ме ужасан страх, очајно хтедох викати за помоћ — — — —

Али, гле! Та ја сам у својој баштаци, киша промиче, а капљице ме пробудише из — сна...

Био сам заспао читајући чланак америчких новина о смелим плановима пуковника Пјерса.

Ја све мислим, да нисам само ја, већ да је и — пуковник спевао...

Букурешт, 1889. И. И—ћ.

цеговачко робље“ и послала нам је једну на углед. Можемо рећи, да је слика добра и да доиста може служити за украс свакој кући, а српској нарочито. Слика „Херцеговачко робље“ без оквира широка је 95 cm., а висока 63 cm. Оквир, што је зготовљен за ту слику, лепо је позлаћен, а широк 13 cm. Слика „Херцеговачко робље“ заједно с оквиром стоји 35 форинти уз месечну одплату; ко је готовим новцем у један мах плати, добија је за 32 форинта. Поручбине се шаљу накладнику и издаватељу Петру Николићу у Загреб. — У идућем броју „Заставе“ донећемо у прилогу поближе о тој слици, као и мањи снимак њен.

Дилетантска позоришна представа у Ковиљу. Пишу нам из Ковиља: Овдашња дил. позор. дружина ковиљска, приказаће на св. Саву први пут: „Покондирену тикву“ шалу у три чина, од Ј. С. Поповића. После претставе биће игранка.

Отровнице. Пишу нам из Бингуле: „У Бингули и Ердевику још једнако траје истрага с отровницама. Више је тих несретница позатварано. Отров, којим су се служиле био је необичан. Дјејствовао је тек после два три месеца. Човек се почео сушити и изгледало је увек као да је од суве болести умр'о. Једне су жене добијале отров од других, те тако тровале своје мужеве. Из Бингуле су недавно истражне судије дали ископати тело једног човека и једне девојке, који су већ годинама сарањени. Сумња је, да је и ту било тровања.

Непогоде у Далмацији. Почетком овог месеца као што јављају било је и у Далмацији као и у хрв. Приморју и Трсту, ужасне буре и велике зиме, од које су многи пострадали. Тако 2. о. м. жандар Лука Зрилић, пошавши по пошту у Бенковац, није се вратио кући, него су га нашли смрзнута. 3. затекла је вејавица близу Дугог поља брзи влак из Сплета пут Сења, те га је ту бацила у јарак покрај пута, но срећом није било у њему путника. Јову Буловића из Горњега Билетића, човека од 70 година, затекла је вејавица, кад се враћао кући, те га је засула, а сутра дан нашли су га у снегу мртва. 5. о. м. нашли су мртвог младића, Луку Дамјана из Потравља, који је јамачно такође настрадао од невремена.

Последњи босански краљ. Како јавља „Bosnische Post“ стигао је већ у Сарајево саркофаг, у који ће се сранити остатци последњега босанскога краља Степана Томашевића, те је из Сарајева отпремљен у Јајце. Саркофаг је из стаклених плоча у тврдом оквиру, а положи ће се на дрвено подножје на којем се чита згодни напис. Костур краља Степана Томашевића сасвим је сложен, а требало је за то доста муке и бриге, јер су кости сасвим иструнуле, те ће се одпремити у Јајце и онде сахранити.

Вешала у Босни. — Румунски листови дознају, да је у Босни опет било вешања. Обешена су три ајдука, два мухамедванца и један православан. Значајно је да су они не прости, већ политички ајдуци.

† **С. А. Јурјев.** Читамо у руским листовима, да је Сергеј Александровић Јурјев, бивши уредник „Руске мисли“ и један од бољих руских критичара умро у Москви. Лака му била земља.

Госпођица — ловац. Енглески листови јављају из Калкуте, да је при једним лову на тигре у Источној Индији, јенда госпођица Енглескиња оборила — пет тигрова.

Књижница за осуђенике у Русији. Из Москве пишу нам: „Да се види, како се у Русији просвета шири, и како руски народ заузима положај међу напредним народима, једва ће те веровати; али је у ствари тако, да библиотека за осуђенике и оне који су под истражним затвором изнаша 34.000 свезака разних књига, које су прегледане и које се могу осуђеницима, одрастлим као и малолетним за читање давати. Из те библиотеке дају се књиге и у болнице, а прочитане новине и друге хартије, које се много кроз годину сабере, продаду се као стара артија те се купи за малу децу која се у болницама налазе, разних играчака. Све те књиге поклоњене су од писаца, и руског народа, како би осуђеници и болесници у њиховом положају нашли умне забаве.“

Руски проналазак. Читамо у руским листовима, да је Рус Ломоносов пронашао нову експлозивну масу, која је далеко боља од динамита и врло згодна за војене цељи.

Школе у Србији. У Србији је год. 1888. било 1200 учитеља и учитељица; (са 200 више него прошлих година). — Од стручних школа привредних има једна трговачка школа у Београду, 1 занатлијска школа у Крагујевцу, ратарница у Краљеву, недељна школа трговачке омладине у Београду, — а ради се и на оснивању винарске школе у манастиру Букову у Крајини.

Руско правосуђе. Руски листови јављају да ће се правосуђе у Русији преустројити. Комисија за нов грађански законик довршила је свој посао.

Руски хлеб извози се јако у иностранство. Тако је прошле, 1888. год. извежено из Русије на страну 469,714.540 пуди хлеба или са 135 милиона пуди више него 1887. године.

Лутријски згодитак. Главни згодитак Српских државних лозова, 100.000 динара; добио је г. Ђорђе Јовановић трговац у Ковину банатском.

Трговина.

= **Нови Сад**, 12. (24.) јануара. **Житарска радња.** На житарским пијацама горњим и доњим нашим домаћим безпрекидно влада зимска тишина у раду са раном тако да је поготову сваки промет и обрт застао. Са иноземских пијаца житарских стижу извештаји о слабом промету са раном а шеници и попустљивој цени. Попустљива цена у иноземству није учинила утиска на наше зрно. На нашој је пијаци веома слаб довоз са раном и прошле па и ове недеље. Цене се држе ове: Шеница 6 ф. 80 н. Наполица 5 ф. 70—80 н. Јечам 4 ф. 60 н. Зоб 4 ф. 70—80 н. Кукуруз 3 ф. 90 н. Све од 100 кгр.

Брашно бележи за сада по старој цени, ближе пролећу цена ће повишена бити. Данас је:

Број	0	1	2	3	4	5	6
ф.	15.60	15.20	14.60	14.—	13.40	12.80	11.80
	7	8	8½	8¾	9		
	11.20	10.60	9.80	7.60	6.60		

Хлебно I. 8 ф. 60 н. II. 7 ф. 60 н. Грис А. 16 ф. В. 16 ф. С. орд. 15 ф. 20 н. Мекиње ситне 4 ф., крупне 3 ф. 60 н., од 100 кгр. Све за готов новац а, постављено у кућу или на жељезничку станицу. (Парни млин В. Фајта.)

Радња са осталим производима је са сада још у зимском повоју на нашој пијаци. Страних купаца нема. Цене су доста умерене према роби изрсне каквоће какве је у наших производника.

Маст се тражи већином за потрошњу мештанску и по околини за горње пијаце нема купаца; плаћа се на више 58 ф. — 59 ф., на мање 63 ф. до 64 ф. Сланину спекуланти чувају за пролеће при одпочетку пољског рада; цена је чврста, сушена танка и средња 60 ф. — 62 ф., тешка паљена 64 ф. до 66 ф., од 100 кгр.

Пасуљ 11 ф. — 12 ф., кромпир 1 ф. 80 н. до 2 ф. 50 н., лук црни 3 ф. — 4 ф., од 100 кгр.

Угојени свињи 42—46 н., од 1 кгр. Овци 8 ф. 50 — 11 ф., од пара. Теоци 10—20 ф. од ком.

Вино је по досадањој цени но слабо се тражи.

Време облачно, снег веје, те је белим веом покрио земљу. Вода у Дунаву од Пожуна до Оршаве у малом опадању. Код нас на Дунаву лед стоји.

*

У **Будимпешти** 10. (22.) јануара. Производи. Маст са буретом 61 ф. Сланина сирова тешта 52 ф. 75 — 53 ф. 50 н., сеоска 51 ф. — 52 ф., од 100 кгр. Шљиве су за извоз слабо тражене, није ни спекулација што већма воља пазару. Цене су ове: 85 ком. у по кгр. 19 ф. — 19 ф. 64 н., 90 ком. 16 ф. 50 н., 100 ком. 13 ф., српске 12 ф. 70 н., уванц 10 ф. Пекмез славонски 16 ф. 50 н., од 100 кгр. Ораси хрватски 12 ф., босански 9 ф. 50 н., српски 9 ф. Спиритусу је цена без промене; прост 16 ф., порезан рафиниран 53 ф. 25—50 н., за квас спирит 54 ф. 25 — 54 ф. 50 н.

Са учињеним овчијем и јагњећим кожама нема никакве промене.

Сирове коже говеђе су тражене за горњу Угарску и за Банат. Суве кравије 65—70 ф., воловске 72—80 ф., питлизи 68—72 ф. од 100 кгр., коњине тешке 9—10 ф. 50 н., лаке 8—8 ф. 75 н. од пара.

*

У **Будимпешти** 11. (23.) јануара. Шеница слабо пуђена и то, роба из магацина, воља за куповање умерена али је тенденција постала чврста, при промету од 16.000 м. ц. Цена је повишена са 2½ новчића.

Плаћана шеница потеска тешка 80.4 7 ф. 75 н. 79.4 7 ф. 60 н. 79. 7 ф. 52½ н. 78. 7 ф. 50 н. 81. 7 ф. 75 н. Пештанска 78.5 7 ф. 45 н. 79. 7 ф. 60 н. Са горње Тисе 79. 7 ф. 60 н. Бачка 1200 м. ц. 78. 7 ф. 50 н. 500 м. ц. 77.2 7 ф. 40 н. Све на три месеца.

Термини: Шеница за пролеће 7 ф. 48—50 н. за јесен шеница 7 ф. 62—65 н. Кукуруз за мајјуни 5 ф. 5—7 н. Зоб за пролеће 5 ф. 30—32 н.

Репица. Из иноземства је било распитивања али ни до какве погодбе није дошло. Купци нуду 15 ф. 50 н. доклен имаоци 17 ф. тражу. Мале партије које стигоше получише 14 ф. 50—16 ф. За август-септембар закључено је по 12 ф. 50 н.

*

У **Штајнбруху** 10. (22.) јануара. У оборима је 106.915 ком. разне врсте угојених свиња. Плаћани су угар. мат. тешки 49—50 н. млади тешки 50 до 52½ н. средњи 51—52 н. лаки 49—50 н. Сеоски тешки од 49—50 н. средњи 48—49 н. лаки 46 до 48 н. Српски транзито тешки 48—49 н. средњи 47—48 н. лаки 45—46 н. Све од 1 кгр.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 12. јануара.

4% угарска златна рента — — —	101·25
5% „ папирна „ — — —	93·60
Дукати — — — — — — —	5·63
Наполеондори (20 франака) — — —	9·51
Немачке држ. марке — — — —	59·—

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

(Стигли 12. јануара у вече).

Будимпешта. У данашњој саборској седници говорио је гроф Евђеније Зичи против новог обранбеног закона. Међу осталим изјавио је: зашто ће, као присталица владине странке ипак гласати против владиног предлога. У говору свом позове се и на Деака, који је некада седео онде, где сад седи гроф Лудвиг Тиса. На то је наступио такав призор у саборници, каквога до сада још никад није било. Гроф Тиса устаде и пође из саборнице на поље. У том му повиче Зичи: „Само идите!“ Л. Тиса на то застаде на сред дворане и гласно одговори: „Ја ћу ићи кад мени буде воља!“ Тако су стајали Л. Тиса и Зичи један према другом неколико минута. Председник хтеде посредовати, али узалуд. Зичи од узбуђења не мога више говорити и седе кад Л. Тиса изађе на поље. После 10 минута настављена је расправа. Посланик Липтај говорио је против предлога. За тим је министар Тиса говорио и бранио §. 14. новог обранбеног закона. Докле год је говорио од стране опозиције сваки час се упадало у реч.

Рим. Гледстон неће доћи у Рим. У Ватикану је због тога наступило јако узбуђење.

ПОЗИВ
у свечану седницу књижевног одељења
„МАТИЦЕ СРПСКЕ.“

Позивају се сва г. г. чланови књижевног одељења, чланови „Матице Српске“ и сва остала поштована публика, да изволе доћи у свечану седницу књижевног одељења, која ће бити о св. Сави 14. (26.) јануара о. г. у дворани матичиној у 3 ½ сата после подне.

У тој свечаној седници говориће ови чланови књижевног одељења:

1. Миша Димитријевић: У спомен и славу **Никанору Грујићу**, члану књижевног одељења;
2. Андрија М. Матић: У спомен и славу **дру Јосифу Панчићу**, члану књижевног одељења;
3. Др. Милан Савић: У спомен и славу **Мити Поповићу**, члану књижевног одељења.

У Новом Саду 5. (17.) јануара 1889.

Председник „Матице Српске“:
Милош Димитријевић, с. р.
кр. саветник.

ПОЗИВ
на
XVI. БЕСЕДУ С ИГРАНКОМ
коју приређују
УЧЕНИЦИ СРПСКЕ ВЕЛИКЕ ГИМНАЗИЈЕ У Н. САДУ
на дан св. Саве 14. (26.) јануара 1889.
У ДВОРАНИ „КОД ЦАРИЦЕ ЈЕЛИСАВЕТЕ“
у корист
СИРОМАШНИМ СВОЈИМ САУЧЕНИЦИМА.

Улазна цена од особе 1 фор. а. вр.

Добровољни прилози примају се са захвалношћу.

Улазнице се могу добити у књижарама Браће М. Поповића и Луке Јоцића и на дан беседе у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 ЧАСОВА У ВЕЧЕ.

РАСПОРЕД:

1. „Молитва за краља“, сложио Мехул, уз гласовирску пратњу пева мешовити лик гимназијски.
2. „Le Carneval de Venise“, од Паганинија уз гласовирску пратњу свира на виолини гимназиста Ђура Трифковић.
3. „Тежакова песма у пролеће“, од Миленка, за два дечија гласа сложио Јован Ивановић, уз гласовирску пратњу певају гимназисте Владимир Ђерманов и Григорије Маринков.
4. Арија из опере „Die Zauberflöte“ од Моцарта, уз гласовирску пратњу пева гимназиста Бошко Петровић и мушки лик гимназијски.
5. „Кад прво сунце...“ из Змајевих „Ђулића“, сложио Јосиф Маринковић, уз гласовирску пратњу пева мешовити лик гимназијски.
6. „Лаку ноћ!“ сложио Мита Топаловић, гласовирска пратња од Фр. Петрика, певају гимназисте Жарко Радонић, Стеван Попић, Бошко Петровић и Ђорђе Николић.
7. Призор из „Сеобе Србаља“ од Ђуре Јакшића, приказују гимназисте Богдан Манојловић, Стеван Николић, Бошко Петровић, Ђура Трифковић, Стеван Попић, Велимир Спервак, Милош Челекетић и Светосав Бугарски.
8. „У дољини“, од Ивана Мартиновића, сложио Вл. Каракашевић, гласовирска пратња од Х. Дубека, пева дечији лик гимназијски.
9. „Вабило“, сложио Даворин Јенко, пева мушки лик гимназијски.
10. „Смеса српских народних песама“, сложио Тиломир Остојић, за свирачки збор удесио Фр. Петрик, свира свирачки збор самих гимназиста.
11. „Ено барјак —“, сложио Хорејшек, пева мешовити лик гимназијски.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ
на
ГОЛУБ
ЛИСТ ЗА СРПСКУ МЛАДЕЖ СА СЛИКАМА.
Уређује Јован Благојевић.
Издаје књижара Мил. Каракашевића у Сомбору.
Година једанаеста.

Од 1. јавуара 1889. године ступио је „Голуб“ у једанаесту своју годину, те позива родитеље и пријатеље младежи, да се на њега што обилатије претплањује, како би се што боље усавршавати и тиме више користити могао онима, којима је намењен.

Досадашњим правцем и радом својим „Голуб“ је постао омиљен лист у народу српском, и с тога је по свима крајевима где Срби живе распрострт и радо примљен гост. Он ће у досадашњем правцу и у будуће излазити сваког првога дана у месецу и поучавање и занимати Српчиће наше у свему, што је добро, лепо, поштено, родољубиво и истинито.

„Голуб“ је најстарији и најјефтинији српски лист за младеж. Цена му је тако малена, да га и највећи сиромашак држати може. **Стаје само 1 фор. или 2½ динара** на целу годину. Претплата у плаћеним писмима или поштанским упутницама шиље се издавачу: **Књижари Мил. Каракашевића у Сомбору** (Zombor, Bácska.)

Наруџбине без новаца не уважавају се.

У Сомбору о новој години 1889.

КЊИЖАРА
МИЛ. КАРАКАШЕВИЋА.

✝

Са великом тугом и болом у души и срцу јављамо свима сродницима и пријатељима да нам је наш незаборављени

ГЛИГОРИЈА ПЕИЧИЋ

после кратког, али тешког боловања у среду 4. (16.) јануара преминуо.

Уједно најлепше захваљујемо пречаст. госп. пароху Вељков, гг. грабовачком и Витојевачком учитељу као што своју родбини и познатима из места и са стране, који су нам у помоћ дошли тиме, да су нам њиховом присутношћу бол бар донекле ублажили.

У Грабовци дана 5. јануара 1889.

Ожалошћени:
Јован и Милан Пеичић, браћа. **Везиља Пеичић**, супруга.

РЕД ВОЖЊЕ
ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА
ВАЖИ ОД 1. ЈУНА 1888. П. Н.

Полази из Новог Сада у Београд:
Брзи влак у 8 сати и 23 м. у вече.
Особни влак у 5 сати 55 м. по подне.
Мешовити влак у 9 сати 3 м. пре подне.

Полази из Новог Сада у Будимпешту:
Брзи влак у 7 сати 44 м. из јутра.
Особни влак у 8 сати 12 м. у вече.
Мешовити влак у 9 сати 54 м. пре подне.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Српска православна црквена општина у Долови намерава у својој цркви иконостас, оба трона и Христов гроб по нацрту и изради као у овоместној великој цркви путем минуендо лицитације са исклицном цифром од 12.000 фор. а. вр. подићи и то скупа за све три радње; као: дрворезну, сликарску и златарску. Дан лицитације биће 12. (24.) фебруара 1889. у 10 сати пре подне у школској дворани.

Из седнице скупштинске у Долови 11. декембра 1888. држане.

Јован Битевић, перовођа. 1—3 **Гаврило Ракићић**, председник.

ОГЛАС.

Чурушка срп. православна црквена општина издаје из слободне руке своју кућу на плацу, под закуп на једну или више година.

Ближа известија код председника црквене општине.

У Чуругу, 12. јануара 1889. год.

2—3 **Црквени одбор.**

ПОМОДНЕ ОПАНКЕ
КАО И ПРОСТЕ ЗА РАДЕНИКЕ
(ФИЈУМСКА ИЗРАДА)

израђује по најумеренијој цени у малом и великом (en gros)

НИКОЛА ГОСТОВИЋ,
3—3 **у Панчеву.**

„ЕКСЦЕЛЗИОР“
справа за крунење кукуруза.

Окруни до 1 хктт. на сат.

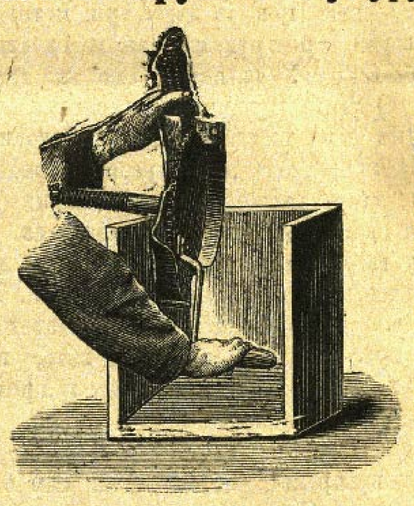

Тежина око 5 кила.

Цена 7 фор. а. вр. За Србију 14 динара.

Ове у сваком погледу врло практичне справе могу се добити једино код:

Д. ЈОВАНОВИЋА СИНА у ЗЕМУНУ

комад по 7 фор. а. вр. за готов новац уз поузеће. Цела справа тежи једва 5 кила, те се може по свој држави поштом слати. Ко унапред пошаље **7 фор. 40 новч.** доставиће му се ова справа франко.

Поручбине из краљевине Србије нека се заједно с новцем управе **једино на:**

Српско пољопривредно друштво у Београду

које се, осведочено о особитој практичности ових справа, примило растуривања истих по Србији. 10—30

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.